

Remissvar

Ålands landskapsregering
Lagberedningen
registrator@regeringen.ax

Er referens
ÅLR 2019/407

Datum
2019-03-11

Kontaktperson
Johanna Fogelström-Duns, myndighetschef

Utlåtande om lagförslag om landskapslag om socialvård

ÅOM 2019/06

På begäran från Ålands landskapsregering, lämnar Ålands ombudsmannamyndighet (ÅOM) härmed sina synpunkter på lagförslag om landskapslag om socialvård.

Bakgrund

Förslaget till ny landskapslag om socialvård samlar bestämmelser om främjande av välfärd, socialservice och säkrande av kvalitet. Det är en primär lag som är mer detaljerad än tidigare med starkare klientorientering och samlade bestämmelser om klientprocesser. Syftet är att stärka basservice för barn och unga, samt sänka tröskeln för barnfamiljer genom klarare möjligheter till hemservice, möjligheter till social service i ett tidigt stadiet och förebyggande barnskydd. Detta ska genom lagstiftningen bli möjligt att tillgå utan att ett klientskap inom barnskyddet krävs eller barnskyddsutredning påbörjas. Lagförslaget omfattar även inrättandet av en socialjour som ska finnas tillgänglig utanför kontorstid. Liksom tidigare gäller speciallagstiftning då servicen enligt socialvårdslagen inte räcker till för den enskilde.

Enligt lagförslaget förutsätts multiprofessionell samverkan och samarbete vid behov mellan socialvården och andra myndigheter, framförallt hälso- och sjukvården. Lagförslaget omfattar bestämmelser om hur den här samverkan ska formaliseras då det gäller missbrukarvård, psykisk hälsa och boende- eller institutionsvård. Bestämmelser om myndigheters anmälningskyldighet beträffande enskild individs behov av socialvård återfinns också. Skrivningar om hur kvaliteten på de sociala tjänsterna kan förbättras återfinns genom bestämmelser om egenkontroll och personalens anmälningskyldighet vid kännedom om missförhållanden eller risk för missförhållanden.

Utlåtande

Ombudsmannamyndigheten välkomnar att den föreslagna socialvårdslagstiftningen sätter klienten i centrum och att tyngdpunkten inom socialvården ska ligga på förebyggande åtgärder med ett utökat och förbättrat utbud av socialvårdstjänster med särskild fokus på barn, unga och barnfamiljer. Möjligheterna till implementering av den nya lagen bör vara bättre då kommunernas gemensamma socialtjänst (KST) finns på plats. Det är olyckligt att tidslinjerna för ikraftträdandet av den nya socialvårdslagen och KST-lagstiftningen högst troligen inte kommer sammanfalla.

Efter genomläsning följer här nedan myndighetens reflektioner och förslag på ändringar.

Barnets rättigheter och barnets bästa

Ett av syftena med lagförslaget är att stärka basservice för barn och unga, samt sänka tröskeln för barnfamiljer genom möjligheter till hemservice och förebyggande barnskydd och öppenvård. Antagandet är att ett resultat av den nya lagen kommer vara ett minskat antal klienter inom barnskyddet. Det ställer krav på socialvårdslagen att vara lika tydlig som barnskyddslagen i sina skrivningar vad gäller barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har beslutsfattare en skyldighet att vid beslut och åtgärder som rör barn, i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa (Barnkonventionen Artikel 3), vilket även betonas i den finländska socialvårdslagens proposition.

ÅOM noterar att den åländska lagstiftaren valt terminologin barnets intresse (5 § barnets intresse) istället för barnets bästa vilket är den terminologi som finns i barnkonventionen och det vedertagna uttrycket på svenska. Även den finländska socialvårdslagen använder "barnets intresse" och måhända är detta något som introducerats i översättningen från finska (I tillämpningsanvisningarna på svenska används båda uttryck ungefär lika mycket). Noteras kan dock att den finska versionen av lagtexten använder samma terminologi som i barnkonventionen. Oavsett anledning bör terminologin i den åländska lagförslaget ändras till barnets bästa genomgående i lagtexten för att överensstämma med barnkonventionen och för att med lika stor tydlighet som i barnskyddslagen visa att det är barnets bästa som avses.

Barnets bästa borde även uttryckligen stå med som en central princip i socialvårdslagen (30 §). Nu är principen om barnets bästa med implicit, vilket framgår om man läser propositionen till rikslagstiftningen. Här bör den åländska lagstiftaren välja att tydligt och explicit lyfta fram principen om barnets bästa som central i den nya socialvårdslagstiftningen.

Jämställdhetsperspektiv

Myndigheten välkomnar att landskapsregeringen utreder och ämnar utveckla socialvårdslagstiftningen mot mera jämställda tjänster.

Det är bra att lagförslaget omfattar ett förtydligande i 11 § vad gäller rätt till stöd vid våldsutsatthet. Ombudsmannamyndigheten ser ett behov att ytterligare stärka skyddshemsverksamhet och framför allt långvariga stödjande tjänster för utsatta vuxna (majoriteten kvinnor) och barn.

Detaljerade kommentarer

4 § klientens intresse

Man bör ta hänsyn till hur olika tillvägagångssätt tryggar klientens intresse. Främjar klientens delaktighet. Tanken skall genomsyra hela lagförslaget. ÅOM önskar att klientens intresse tas i beaktande då ett beslut kan tolkas till klientens nackdel eller fördel.

7 § Strukturellt socialt arbete

ÅOM noterar att det här är ett nytt sätt att arbeta vilket kommer kräva kompetensutveckling och utveckling av samarbetsformer och strukturer.

8 § ... välfärd hos personer som behöver särskilt stöd, samt

36 § bedömning av servicebehovet

Det är viktigt att ha förståelse för vad det betyder med en bedömning av en klients behov av särskilt stöd. Framförallt då det gäller barn. Det har varit utmanande i riket att ge ändamålsenligt stöd och socialvård till personer där man har bedömt att kraven för särskilt stöd uppfylls.

**24 § alkohol- och drogarbete, samt
25 § förebyggande av psykisk ohälsa**

Det är positivt att förebyggande av psykisk ohälsa betonar samarbete med ÅHS. Det är viktigt att betona att det är en skyldighet att samordna psykosocialt stöd för klienten/patienten och att arbeta verksamhetsöverskridande.

26 § familjerådgivning

Familjerådgivning är en viktig service för klienter och framförallt barnfamiljer. Det är viktigt att denna serviceform tillgodoses och att kommunerna budgeterar så att familjerådgivningen kan tillgodoses hela budgetåret.

29 § socialjour

ÅOM är av den åsikten att jouten borde vara bemannad dygnet runt med ett telefonnummer som är öppen för alla åldrar och allmänheten (till skillnad från dagens barnskyddsjour). Idag kan det vara svårt att under kontorstid (telefonid) komma fram per telefon till kommunala tjänstemän inom socialvården. En samordnad jour inom ramen för framtida KST kunde fungera som en sluss även under kontorstid. Vid akuta situationer under kontorstid kan en jour vara avgörande för klienten. Det är viktigt att den som ansvarar för socialjouten har tillräcklig kunskap inom olika områden inom socialvården då arbetsområdet inte endast tangerar barnskyddsfrågor vilket barnskyddsjouten tidigare gjort.

37 § Hälso- och sjukvården

ÅOM välkomnar det mer formaliserade samarbetet och samverkan mellan kommun och hälso- och sjukvården. Samtidigt kan noteras att lagstiftaren inte valt att ta med skrivningar om delaktighet av brukare och anhöriga vad gäller att ge dem lagstadgad möjlighet att kommentera innehållet i de så kallade samverkansöverenskommelserna. Detta hade varit ett sätt att stärka brukarinflytande och potentiellt även kvaliteten i servicen.

39 § klientplan

Det är viktigt en klientplan är av god kvalitet och skrivs för alla klienter om det inte är uppenbart onödigt att utarbeta en plan. Klienten bör vara delaktig i att forma klientplanen. Det är viktigt att klientplaner utformas på ett enhetligt vis för att främja lika behandling av klienter och förfaranden inom socialvården. Det är även viktigt att tjänstemän och arbetstagare har adekvata kunskap om hur en klientplan skall skrivas. Det är viktigt att möjligheten ges till tjänstemän och arbetstagare att få tillräcklig kunskap om hur man inkluderar klienter i utformningen av en klientplan.